

МВС України
Харківський національний університет внутрішніх справ

**Психологічні та педагогічні
проблеми професійної освіти
та патріотичного виховання
персоналу системи МВС України**

Матеріали
науково-практичної конференції

(м. Харків, 8 квітня 2016 р.)

Харків 2016

Оргкомітет конференції:

Сокурєнко В. В. – ректор Харківського національного університету внутрішніх справ (голова);

Головко О. М. – перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ (заступник голови);

Бандурка О. М. – професор кафедри теорії та історії держави і права ХНУВС (заступник голови);

Харченко С. В. – доцент кафедри психології та педагогіки факультету № 3 ХНУВС (секретар);

Винник О. В. – декан факультету № 3 ХНУВС;

Федоренко О. І. – завідувач кафедри психології та педагогіки факультету № 3 ХНУВС;

Мілорадова Н. Е. – професор кафедри психології та педагогіки факультету № 3 ХНУВС;

Мірошніченко О. С. – начальник відділу організації наукової роботи ХНУВС;

Полховський О. М. – начальник інформаційно-технічного відділу ХНУВС;

Процких Т. О. – директор загальної бібліотеки ХНУВС;

Тарасенко В. М. – начальник відділу організації служби ХНУВС;

Щербаківа І. В. – начальник відділу зв'язків з громадськістю ХНУВС.

*Друкується за рішенням оргкомітету
відповідно до доручення ХНУВС від 22.02.2016 № 16.*

Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 8 квіт. 2016 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2016. – 208 с.

У збірнику понад 75 авторів з різних регіонів України розглянули актуальні питання професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України, особливу увагу приділили проблемам соціально-психологічного забезпечення правоохоронної діяльності в сучасних умовах.

Надано низку пропозицій щодо вдосконалення психологічної роботи в правоохоронних органах.

УДК [159.9:378:351.74](477)
ББК 67.9(4УКР)301.163р3

*Матеріали викладені в авторській редакції з незначними
коректорськими правками.*

УДК 037.011.33(477)-057.30

Сергій Петрович ГІРЕНКО,

професор кафедри психології та педагогіки

факультету № 3 (підрозділів поліції превентивної діяльності)

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРВИННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Розглянуті деякі психолого-педагогічні аспекти конфліктологічної підготовки майбутніх працівників поліції. Визначені змістовні компоненти навчальних дисциплін конфліктологічного спрямування.

Останні інновації правоохоронної системи України свідчать про те, що значні зміни відбуваються не лише в критеріях відбору персоналу до Національної поліції, але й в етапності та змісті професійної освіти майбутніх поліцейських. Впровадження нових комунікативних форм спілкування поліцейських з громадянами, підвищення професійних та психологічних вимог до поліцейських, боротьба з асоціальними,

протиправними проявами поведінки та аморальними вчинками під час несення служби зумовили нові вимоги до первинної професійної підготовки майбутніх поліцейських, висуваючи на перші місця вміння ефективно спілкуватись, мати високий культурний рівень, бути ввічливим та неконфліктним, демонструвати емоційну стійкість та врівноваженість у складних службових ситуаціях.

Професійно-психологічна та конфліктологічна підготовка працівників нової поліції (патрульної служби, підрозділів особливого призначення «КОРД» та кіберполіції) включає цикл дисциплін, що мають на меті формування базового рівня професійної готовності до безпечного та конструктивного спілкування з різними верствами населення, подолання та попередження конфліктів, інших негативних психоемоційних станів під час виконання професійних завдань у правоохоронній сфері.

Розглянемо детальніше їх зміст та місце в професійній підготовці поліцейських.

Слід відмітити, що психологічна підготовка майбутніх патрульних включає два інтерактивні тренінгові курси – «Ефективна комунікація» та «Стресостійкість». В сучасній педагогіці та психології така форма викладання вважається надзвичайно вдалою та ефективною, тому що відрізняється від «класичних» лекційно-семінарських форм навчання значно більшою інтенсивністю та практичною спрямованістю.

Дослідження всесвітньо відомих вчених в галузі пошуку ефективних методів навчання (Х. Барнет, М. Берштейн, Б. Блум, А. Вербицький, Л. Виготський, Д. Гамільтон, Н. Грос, В. Давидов, В. Есіпов, Л. Занков, Т. Кудрявцев, Н. Лагервей, О. Леонтьєв, І. Лернер, М. Майлз, А. Матюшкін, М. Махмутов, Л. Петровська, Дж. Рассел, В. Семіченко, М. Скаткін та ін.) пропонують цілу низку інноваційних методик та технологій викладання у вищому навчальному закладі з метою формування якісного фахівця.

Науково-практичні аспекти конфліктності та конфліктів в професійній діяльності працівників правоохоронних органів представлені у публікаціях Ю. П. Аленіна, Г. А. Антонова, О. Я. Баєва, О. М. Бандурки, В. О. Бачиніна, О. В. Бауліна, І. В. Ващенко, В. М. Великого, Н. С. Карпова, О. В. Кришевича, Л. М. Лобойка, О. Р. Михайленка, В. В. Назарова, М. І. Панова, М. А. Погорецького, С. А. Шейфера.

Конфліктологічна культура працівника поліції проявляється у різних формах – моральних, дійових, комунікативних, психічному житті, матеріальних стосунках та завжди відображає характер життя суспільства. Виходячи з постулату, що кожна особистість унікальна, ми

повинні розглядати конфліктологічну культуру як результат індивідуально-психологічного розвитку, враховувати неповторність темпераменту та характеру, емоційно-вольової, мотиваційної, пізнавальної та комунікативної сфер, знання, вміння та здібності, яскравість та динамічність їх прояву в конкретних життєвих ситуаціях. З іншого боку, ми розглядаємо конфліктологічну культуру у соціогенетичному сенсі – як сферу соціально-психологічного життя особистості, спосіб її взаємодії з оточуючими у взаємозалежних ситуаціях, як механізм вирішення людиною значущих питань в професійній діяльності та особистому житті.

Навчальний тренінговий курс «Ефективна комунікація» має на меті формування соціально-психологічних знань про особливості, функції та сторони спілкування поліцейського, розвиток практичних вмінь побудови різних форм спілкування (офіційного, емоційного, безконфліктного) з громадянами, колегами, керівництвом, візуальної психодіагностики суб'єктів комунікації, їх мотивів та санів, розширення варіативності стратегій попередження та вирішення конфліктних ситуацій, зміцнення рівня конфліктостійкості та комунікативної компетентності майбутнього поліцейського. Курс викладається у формі тренінгу та розрахований на вісім годин роботи. На нашу думку, такий обсяг годин є вкрай недостатнім для формування навичок ефективного спілкування та готовності конструктивної взаємодії в конфлікті.

Навчальна дисципліна «Стресостійкість» розрахована на чотири академічні години, протягом яких слухачі знайомляться з основними емоційними станами, які виникають у особистості під впливом стрес-чинників та алгоритмами дій по відношенню до них. Слухачі оволодівають методами діагностики та самодіагностики стресового стану, його можливими проявами, психологічними методиками саморегуляції емоційного стану (дихальними та м'язовими), конфліктостійкості, первинної конфліктологічної готовності. *Конфліктологічна готовність особистості* – це комплексна характеристика, яка включає сформованість її когнітивної, емоційно-вольової, перцептивної та операційної компетенцій. Термін «компетенція», в даному випадку розглядається нами як сукупність чинників (знань, вмінь, навичок), що сприяють досягненню високого рівня ефективності діяльності.

Таким чином, під конфліктологічною готовністю працівника поліції ми розуміємо систему особистісних характеристик (знань, вмінь, навичок та здібностей), які регулюють оптимальне його функціонування в професійно обумовлених в конфліктобезпечних ситуаціях, забезпечують його здатність їх використовувати для успішного, свідомого впливу на конфлікт та його суб'єктів для досягнення певної

мети. Крім того, конфліктологічна готовність поліцейських включає комплексну особову композицію соціальних індивідуальних установок, спрямованих на зниження деструктивного впливу конфліктогенів на процес і результати правоохоронної діяльності, підвищення особових психологічних ресурсів управління конфліктом.

На думку Н. Самсоної, динамічна модель розвитку конфліктологічної культури фахівця під час навчання представлена трьома етапами: *етап 1* – формування учбової конфліктологічної діяльності, а на її основі – конфліктологічної компетенції; *етап 2* – формування учбово-професійної конфліктологічної діяльності і на її основі – конфліктологічної готовності; *етап 3* – формування професійної конфліктологічної діяльності і на її основі – конфліктологічної компетентності [1].

Обмеженість у часі значно звужує об'єм практичного матеріалу, який може бути відпрацьований в аудиторії. Тим не менш, зазначені навчальні дисципліни спрямовані на формування у майбутніх працівників поліції (патрульної поліції, кіберполіції) основ конфліктологічної освіти, а саме:

- оволодіння майбутніми правоохоронцями базовими поняттями з конфліктології («конфлікт», «суперечка», «дискусія», «протиріччя», «конфліктна боротьба», «структура конфлікту», «ескалація» та ін.);
- знайомство з причинами виникнення службових конфліктів, їх взаємообумовленістю та умовами актуалізації;
- визначення ознак конфлікту, методів та засобів збору інформації про нього;
- вміння розпізнавати конфліктні явища та події серед безлічі життєвих обставин, явищ;
- розпізнавання стратегій та тактик конфліктної поведінки;
- формування інтересу до розуміння власної конфліктності, намагання розібратися у внутрішніх та між особистих протиріччях, набутому конфліктологічному досвіді.

Досвід впровадження зазначених вище навчальних курсів у процес первинної підготовки майбутніх поліцейських, на наш погляд, свідчить про ефективність застосування тренінгової форми роботи зі слухачами з метою формування в них основ конфліктологічної культури. Подальше їх навчання, професійна адаптація до умов поліцейської діяльності та систематизоване психологічне супроводження службової діяльності є чинниками, що, на нашу думку, забезпечать розвиток та трансформацію особистісної сфери, формування достатнього рівня конфліктологічної культури працівника поліції, як фахівця що працює в конфліктонебезпечному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Самсонова Н. В. Конфликтологическая культура специалиста и технология ее формирования в системе вузовского образования : монография / Н. В. Самсонова. – Калининград : Изд-во КГУ, 2002. – 308 с.

Одержано 07.03.2016